

Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Drept

TEZĂ DE DOCTORAT

**Contribuția victimei la producerea
rezultatului în dreptul penal**

(cuprins și rezumat)

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Florin STRETEANU

Student-doctorand:
Ioana CURT

Cluj-Napoca
2020

CUPRINS

ABREVIERI	7
INTRODUCERE.....	8
Titlul I CONTRIBUȚIA VICTIMEI LA PRODUCEREA REZULTATULUI, ÎN LIPSA UNEI LEGĂTURI SUBIECTIVE CU AUTORUL	16
Capitolul I Raportul de cauzalitate în arhitectura infracțiunii	17
1. Cadru general	17
2. Teoria echivalenței condițiilor.....	22
3. Teoria imputării obiective a rezultatului	26
3.1 Crearea unui risc nepermis pentru valoarea socială protejată	28
a) Riscul permis.....	29
b) Riscul inexistent	31
c) Riscul diminuat	33
3.2 Concretizarea stării de pericol în rezultat.....	34
a) Riscul deviat.....	36
b) Riscul culpabil.....	37
c) Riscul egal	37
d) Riscul neprotejat.....	43
4. Receptare la nivel jurisprudențial a teoriilor cauzalității.....	47
Capitolul II Confluența de riscuri - efectele contribuției concomitente a victimei asupra răspunderii penale a autorului	59
1. Cadru general	59
2. Poziția instanțelor române	61
2.1 Ipotezele de „culpă exclusivă a victimei”	62
a) Fundamentul soluției de achitare.....	63
b) Când suntem în prezența „culpei exclusive a victimei”??	78
c) Concluzii preliminare	82
2.2 Ipotezele de „culpe concurente”	83

a)	Soluții corecte de „culpe concurente”	84
b)	Ipoteze problematice	90
c)	Concluzii preliminare	96
2.3	Caracterul relativ al delimitării între ipotezele de „culpă exclusivă a victimei” și cele care corespund „culpelor concurente”	97
3.	Poziția doctrinei române	100
4.	Posibile soluții	107
4.1	Soluția propusă în ipotezele de „culpă exclusivă a victimei”	108
a)	Utilizarea teoriei imputării obiective	109
b)	Riscul permis	112
c)	Riscul egal	126
d)	Riscul neprotejat	133
e)	Concluzie și propunere <i>de lege ferenda</i>	136
4.2	Soluția propusă în ipotezele care corespund „culpelor concurente”	137

Capitolul III Succesiunea de riscuri - efectele contribuției ulterioare a victimei asupra răspunderii penale a autorului..... 140

1.	Cadru general	140
2.	Valoarea socială afectată de riscul inițial și cea lezată în final coincid	141
2.1	Soluția tradițională	142
2.2	Schimbare de paradigmă?	148
a)	Soluții diferite ale instanțelor, pornind de la stări de fapt similare	150
b)	Receptare la nivel doctrinar	152
2.3	Soluția propusă	155
a)	Utilizarea teoriei imputării obiective a rezultatului. Riscul culpabil	155
b)	Riscul culpabil în doctrina și jurisprudența străină	157
c)	Riscul culpabil în doctrina română	164
d)	Domeniul de aplicare al riscului culpabil. Delimitarea ipotezelor de risc culpabil de cele în care conduita ulterioară a victimei nu afectează angajarea răspunderii autorului	167
3.	Valoarea socială afectată de riscul inițial diferă de cea lezată în final	180
3.1	Soluțiile instanțelor române	181
3.2	Soluția propusă	191
a)	Utilizarea teoriei imputării obiective	191

b) Compatibilitatea caracterului voluntar al conduitei victimei cu existența constrângerii	192
c) Criteriul proporționalității. Posibilă valorificare în contextul riscului culpabil	203
3.3 „Acțiunile de salvare periculoase”	218
4. Conduita ulterioară a victimei se suprapune peste inacțiunea autorului	232
5. Riscul epuizat	241

Titlul II CONTRIBUȚIA VICTIMEI LA PRODUCEREA REZULTATULUI, ATUNCI CÂND EXISTĂ O LEGĂTURĂ SUBIECTIVĂ CU AUTORUL 253

Capitolul I Cooperarea la autopunerea în pericol cu intenție a victimei vs. punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta 254

1. Cadru general	254
2. Distincția propusă de C. Roxin	256
2.1 Terminologia utilizată	256
2.2 Localizarea la nivelul trăsăturilor infracțiunii	257
2.3 Cooperarea la autopunerea cu intenție în pericol	257
2.4 Punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta	260
2.5 Ipotezele în care punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta sunt echivalente cooperării la autopunerea cu intenție în pericol	261
2.6 Receptare la nivel jurisprudențial a construcției propuse de C. Roxin	262
3. Criteriul de delimitare propus pentru delimitarea celor două categorii.....	265
3.1 Opinia lui C. Roxin	266
3.2 Opinii care pornesc de la delimitarea între autorat și participație.....	269
3.3 Poziția instanțelor germane	271
3.4 Concluzie.....	271
a) Conceptul restrictiv / extensiv de autor în cazul faptelor din culpă.....	272
b) Teoria dominației asupra faptei.....	273
c) Teoria obiectiv-formală.....	275
d) Soluția propusă în cazul „coautoratului”.....	276
e) Concluzie.....	277

4.	Cooperarea la autopunerea voluntară în pericol.....	278
4.1	Domeniu de incidență.....	278
4.2	Efecte la nivelul răspunderii penale	278
4.3	Condiții de reținere a cooperării la autopunerea în pericol voluntară a victimei 280	
a)	Asumarea conștientă a riscului de către titularul valorii sociale protejate	280
b)	Limite impuse de existența unei poziții de garant.....	285
c)	Limite derivate din voința legiuitorului	291
4.4	Poziția doctrinei și a instanțelor române	297
5.	Punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta	311
Capitolul II Cauza justificativă a consimțământului persoanei vătămate.....		314
1.	Cadru general	314
2.	Condițiile de valabilitate ale consimțământului persoanei vătămate	316
2.1	Emitentul consimțământului	317
2.2	Consimțământul trebuie să privească o valoare socială disponibilă	322
2.3	Consimțământul trebuie să fie valabil exprimat.....	335
2.4	Momentul emiterii consimțământului	340
2.5	Caracterul determinat al consimțământului.....	341
3.	Admisibilitatea consimțământului în cazul faptelor din culpă.....	346
4.	Poziția instanțelor române în ipotezele de punere în pericol a unui terț acceptată de acesta	358
4.1	Soluții în care se face abstracție de consimțământul persoanei vătămate .	360
a)	Culpa exclusivă a inculpatului	361
b)	Culpa concurentă a inculpatului și a victimei	361
c)	Culpa exclusivă a victimei	364
4.2	Soluții în care consimțământul persoanei vătămate a fost pus în discuție	367
CONCLUZII.....		374
BIBLIOGRAFIE		382

CUVINTE CHEIE

Victima; conduita victimei; raport de cauzalitate; teoria echivalenței condițiilor; teoria imputării obiective a rezultatului; culpa exclusivă a victimei; culpa concurentă a victimei; risc permis; risc egal; risc neprotejat; risc culpabil; risc epuizat; cooperare la autopunerea în pericol; punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta; consimțământul persoanei vătămate.

REZUMAT

Dreptul penal modern este consecința unei evoluții istorice de la justiția privată, la stadiul actual, în care Statul a căpătat monopolul tragerii la răspundere penală a unei persoane. Odată cu acest proces, titularul valorii sociale protejate a fost marginalizat. În ultimele decenii s-a produs o redescoperire a victimei și a rolului acesteia în științele sociale, inclusiv în diverse sectoare ale dreptului penal, procesual și material. Imboldul pentru această „renaștere” a fost în principal victimologia, ca ramură a criminologiei.

Tendința redescoperirii victimei a avut reverberații și la nivelul teoriei generale a infracțiunii. În doctrina și jurisprudența străină (în special în Germania, Spania, Portugalia, Italia, Elveția, statele din America de Sud) s-au pus bazele unei ample restructurări ale paradigmei tradiționale, care era încremenită în ideea că rolurile jucate de autor (considerat, invariabil, responsabil) și victimă (întotdeauna inocentă) sunt fixe și complet separate. Pornind de la existența unei constelații de cazuri în care victima, al cărei rol este în genere de neglijat, apare în prim-plan, înțelegând să adopte o conduită contrară intereselor proprii, fie concomitent cu acțiunea sau inacțiunea autorului, fie ulterior finalizării acesteia, s-a constatat că victima și autorul au devenit personaje care, din doi poli care tradițional se resping, ajung uneori să se atragă.

Prezentul studiu se limitează la a analiza efectele pe care le poate avea conduita victimei, care a contribuit la producerea rezultatului vătămător, asupra răspunderii penale a autorului. Cu alte cuvinte, este vizat acel comportament care a avut un rol în geneza riscului concretizat în lezarea valorilor sociale al căror titular este victima. Centrul de interes este constituit de infracțiunile comisive de rezultat, în special cele contra vieții, respectiv cele contra integrității corporale sau sănătății. Cum acestea se pot comite și prin omisiune, am stăruit, pe alocuri, și asupra particularităților derivate din această modalitate de comitere a faptei. Deși nu ne-am

propus restrângerea temei la faptele comise din culpă, trebuie să recunoaştem că majoritatea discuțiilor gravitează în jurul acestora.

În ceea ce privește subiectul analizei, nu există autori români care să se fi preocupat de implicațiile sale, decât eventual tangențial. Cu totul alta este situația în literatura juridică de specialitate străină, unde tema s-a bucurat de atenția cuvenită. Totuși, trebuie menționat că, deși soluțiile la care s-au oprit autorii străini sunt similare *grosso modo*, încă nu există un consens cu privire la fundamentul și criteriile ce trebuie avute în vedere în acest tip de situații.

Cât despre abordarea instanțelor naționale, un examen sumar al practicii judiciare ne arată că în motivarea soluțiilor se face doar rareori simțită influența vreuneia dintre teoriile cauzale propuse de doctrină. Cu atât mai puțin există referiri la conduita victimei și implicațiile sale, deși spețe similare celor amplu dezbătute în doctrina străină nu au încetat să apară pe rolul instanțelor noastre.

Ideea cercetării acestui subiect a pornit de la constatarea că multe dintre principiile care guvernează contribuția victimei la producerea rezultatului sunt actualmente obscure și prea puțin dezvoltate. Așa fiind, se simțea nevoia unei aprofundări care să permită identificarea unui set bine-stabilit de criterii, aplicabile fiecărei spețe în parte, ca o garanție împotriva evaluării arbitrare de către instanță a cazurilor în care conduita victimei contribuie la producerea rezultatului.

Configurația unei interacțiuni sociale presupune nu doar intervenția autorului, ci și cea a victimei, interacțiunea dintre aceștia putând prezenta diverse magnitudini. Conduita victimei care a contribuit (fie concomitent cu acțiunea/inacțiunea autorului, fie ulterior finalizării acesteia) la producerea rezultatului vătămător poate îmbrăca, în realitatea practică, diverse forme. Referirea la conduita victimei trebuie înțeleasă în acest context într-un sens amplu, înglobând atât acțiuni ale căror rezultate sunt perceptibile în realitatea înconjurătoare, cât și simple contribuții de natură intelectuală. Având ca punct de reper această din urmă observație, am ales să structurăm lucrarea în două mari titluri.

Scopul declarat al lucrării este identificarea unor modele de imputare sau fundamente care să permită valorificarea de o manieră coerentă, la nivelul practicii judiciare, a contribuției victimei la producerea rezultatului. Prin urmare, cum nu poate fi găsită o rețetă universal valabilă, dată fiind diversitatea formelor pe care le poate îmbrăca conduita victimei, soluțiile propuse de noi în cele două titluri vizează trăsături diferite ale infracțiunii, după cum există sau nu o legătură subiectivă a victimei cu autorul. În plus, ținând cont de criteriile suplimentare de delimitare propuse în cuprinsul fiecărui titlu (cel temporal, în primul titlu, respectiv separația între actele de autorat și cele de participație, în titlul II), paleta de soluții de valorificare a

conduitei relevante a victimei cuprinde (nu neapărat în această ordine), prin raportare la fapta atribuită (cel puțin aparent) autorului, lipsa acțiunii sau inacțiunii tipice, lipsa raportului de cauzalitate sau lipsa caracterului nejustificat al faptei. Soluțiile propuse de noi se află în contradicție cu opinia dominantă de la nivelul practicii noastre judiciare, care apelează, în aceste cazuri, la lipsa vinovăției ca trăsătură a infracțiunii.

Ca o observație generală, am constatat pe parcursul cercetării că instanțele noastre, inspirate din dreptul civil, au creat un sistem binar, ce corespunde unei adevărate „teorii jurisprudențiale”, îmbrățișate și de o parte a doctrinei. În prima categorie de hotărâri (cele în care se consideră ca rezultatul este produs de „culpa exclusivă a victimei”) inculpatul este exonerat de răspundere, în timp ce angajarea răspunderii sale penale are loc în ipotezele în care instanțele consideră că rezultatul este generat de cele două „culpe concurente”. Această „teorie” pare să aibă un vast câmp de aplicare, fiind utilizată atât în ipotezele în care nu există o legătură subiectivă între victimă și autor, când contribuția victimei la producerea rezultatului este concomitentă sau ulterioară conduitei autorului (tratate de noi în primul titlu al lucrării), cât și în cele în care victima își asumă, împreună cu autorul, acțiunea riscantă care se „traduce” în lezarea valorilor sale sociale (ipoteze analizate în titlul II). Totodată, în ceea ce privește temeiul achitării în ipotezele de „culpă exclusivă a victimei”, soluțiile instanțelor noastre pendulează între constatarea lipsei culpei potențialului autor (opinia dominantă), lipsa raportului de cauzalitate (deocamdată izolat) sau chiar reținerea cazului fortuit (linie jurisprudențială minoritară, dar încă prezentă).

Considerăm că există mai multe motive pentru care apelarea la această delimitare ar trebui abandonată. În primul rând, în lipsa unui set de principii directe, care să ghideze judecătorul în examenul pe care îl întreprinde atunci când stabilește dacă o speță concretă se încadrează în unul sau celălalt dintre cele două „elemente” care alcătuiesc sistemul, aprecierea importanței contribuției fiecărui actor la producerea rezultatului apare adeseori ca fiind arbitrară, o dovadă în acest sens fiind chiar practica neunitară în materie. În aceeași ordine de idei, am sesizat că linia de demarcație care separă cele două categorii este una „permeabilă”, permițând, cu o lejeritate care promovează un spațiu al considerentelor de pură echitate, transferul dintr-o categorie în cealaltă. Aceste neajunsuri s-au resimțit și în observarea tendinței unor instanțe să echivaleze lipsa „culpei” autorului cu lipsa încălcării vreunei prevederi legale. Un astfel de automatism poate fi considerat periculos, și a condus, nu de puține ori, la pronunțarea unor soluții de condamnare în ipoteze în care s-ar fi impus exonerarea de răspundere.

În cuprinsul *titlului I* sunt analizate acele ipoteze în care victima contribuie la producerea rezultatului vătămător, fără a exista o legătură subiectivă între aceasta și autor, materializată printr-o cooperare sau înțelegere prealabilă cu privire la angrenarea într-o conduită riscantă comună. Pe parcursul acestui titlu am încercat să convingem cititorul că soluția problemei trebuie căutată pe terenul cauzalității, care determină, în final, în ce măsură conduita autorului este suficient de „conectată” cu urmarea, pentru a garanta oportunitatea tragerii acestuia la răspundere penală. Două sunt marile avantaje ale valorificării contribuției victimei la producerea rezultatului la nivelul raportului de cauzalitate. Pe de o parte, s-ar respecta ordinea verificării graduale a trăsăturilor infracțiunii din definiția furnizată de legiuitor în art. 15 C. pen., în conformitate cu care examenul vinovăției este (sau ar trebui să fie) ulterior celui al tipicității faptei. Pe de altă parte, s-ar evita dificultățile de probațiune care, după cum se știe, sunt inerente atunci când aceasta are ca obiect procese subiective.

Primul capitol supune analizei raportul de cauzalitate în arhitectura infracțiunii. Sunt prezentate relevanța cauzalității în structura infracțiunii, precum și cele mai importante teorii în baza cărora se realizează acest examen (teoria echivalenței condițiilor, respectiv teoria imputării obiective a rezultatului). În majoritatea cazurilor, existența raportului de cauzalitate este clar dovedită și rezolvată *sub silentio*. Cu toate acestea, există și situații în care cauzalitatea necesită o analiză separată, cum se întâmplă atunci când și victima contribuie, prin intermediul propriei conduite riscante, la producerea rezultatului vătămător. În aceste situații, utilizarea teoriei echivalenței condițiilor este sortită eșecului, căci ar conduce (cel puțin în forma sa clasică), în toate cazurile, la angajarea răspunderii penale a potențialului autor. Pe de altă parte, apreciem că sistemul imputării obiective este deja „utilat” cu toate instrumentele necesare pentru a propune o soluție satisfăcătoare (coerentă, și totodată previzibilă) în materia contribuției victimei la producerea rezultatului. În partea finală a capitolului este dedicată o secțiune distinctă gradului de receptare, la nivelul practicii noastre judiciare, a teoriilor prezentate. Ne aflăm într-un moment în care instanțele române încep, cu pași timizi, să se ralieze noilor teorii privind cauzalitatea, depășind anacronica teorie a echivalenței condițiilor. În ciuda propunerilor doctrinare, deocamdată curentul inovator nu este suficient de puternic încât să discutăm de un veritabil reviriment de jurisprudență.

Următoarele două capitole din primul titlu sunt structurate în funcție de momentul temporal în care conduita relevantă a victimei are loc, alăturându-se sau, dimpotrivă, succedându-se acțiunii sau inacțiunii autorului.

Ipotezele în care conduita victimei este concomitentă cu punerea sa în pericol de către autor, având repercusiuni directe asupra intensității stării de pericol, sunt analizate în *capitolul*

II (Confluența de riscuri - efectele contribuției concomitente a victimei asupra răspunderii penale a autorului). Obiectul studiului înglobează ipotezele în care conduitele paralele ale victimei și a autorului, converg spre un rezultat vătămător, fără a-și pierde individualitatea.

Pe parcursul capitolului au fost identificate mai multe tendințe din practica judiciară care pot fi puse sub semnul îndoielii. În primul rând, sunt destul de frecvente cazurile în care angajează automat răspunderea penală a subiectului, atunci când acesta încalcă o prevedere legală, chiar dacă prevederea respectivă nu cuprinde o regulă coercitivă, fiind mai degrabă o normă de recomandare. De asemenea, nu de puține ori, odată constatată încălcarea unei prevederi legale prohibitive specifice, se preferă soluția angajării răspunderii penale, fiind ignorată probațiunea (de cele mai multe ori existentă la dosarul cauzei) în conformitate cu care rezultatul s-ar fi produs – cu certitudine – și în ipoteza adoptării unei conduite alternative licite. În fine, o a treia problemă identificată se referă la acele situații în care autorul a încălcat o normă legală care impunea o obligație de prudență specifică, însă scopul normei încălcate nu „acoperă” rezultatul produs. Toate aceste neajunsuri ar fi lesne evitate dacă instanțele ar gestiona ipotezele în care victima contribuie la producerea rezultatului, acționând concomitent cu autorul, trecându-le prin filtrul teoriei imputării obiective a rezultatului. Riscul permis, cel egal, respectiv cel neprotejat au vocația de a da un răspuns în cele trei seturi de ipoteze expuse mai sus.

Suplimentar, în ipotezele în care se constată că atât autorul, cât și victima, prin conduitele concomitente afișate, contribuie în egală măsură la producerea rezultatului, am concluzionat că instanțele ar trebui să acorde o atenție sporită faptului că victima a avut, la rândul său, o contribuție la producerea rezultatului și să transforme împrejurarea menționată într-un instrument real, și nu doar formal, de stabilire a despăgubirilor civile, respectiv de individualizare judiciară a pedepsei.

În **Capitolul III (Succesiunea de riscuri - efectele contribuției ulterioare a victimei asupra răspunderii penale a autorului)** sunt aduse în vizor constelațiile de cazuri în care contribuția victimei de autopunere în pericol sau autolezare este ulterioară punerii sale în pericol de către autor. Pe parcursul capitolului, dincolo de prezentarea poziției doctrinei și a jurisprudenței în materie, este propusă o soluție dezvoltată tot în arealul imputării obiective, și anume criteriul riscului culpabil.

O primă secțiune tratează situațiile în care există identitate între valoarea socială afectată de riscul inițial și cea lezată în final (așa cum se întâmplă când victima unei vătămări corporale nu urmează tratamentul prescris de medic, aspect care conduce la agravarea leziunii

inițiale). Orientarea majoritară a instanțelor noastre este aceea de a de a extinde, fără excepție, răspunderea făptuitorului și asupra rezultatului mai grav produs. Izolat, există și hotărâri care par a sugera o schimbare a jurisprudenței menționate anterior, în cuprinsul cărora se consideră că în astfel de situații raportul de cauzalitate este întrerupt. În ceea ce ne privește, considerăm că în măsura în care victima este un subiect responsabil și adoptă, cunoscând riscurile la care se expune, o conduită - comisivă sau omisivă - care implică abandonarea măsurilor esențiale și elementare de neutralizare a riscului inițial (disponibile în situația concretă), nu se va putea imputa rezultatul mai grav în sarcina autorului, fiind incident un risc culpabil.

În continuare, sunt analizate ipotezele în care victima alege să introducă în ecuație un risc nou, în încercarea de a evita materializarea riscului inițial (așa cum se întâmplă când victima unei tentative de viol se aruncă dintr-un tren aflat în mișcare). Concluzia la care am ajuns este că, de cele mai multe ori, în astfel de situații, victima nu își asumă voluntar acțiunea care a dus la producerea sau agravarea rezultatului, ci o face pentru a scăpa de o imediată agresiune, aspect care împiedică reținerea unui risc culpabil. Totuși, prin excepție, am apreciat că în măsura în care victima înțelege să se supună prin comportamentul său de autoconservare unui pericol vădit mai mare decât cel generat *in concreto* de autor, conduita sa va fi calificată ca una voluntară, cu consecința exonerării de răspundere a autorului pentru rezultatul mai grav. Această secțiune conține și abordarea „acțiunilor de salvare periculoase” - care sunt incidente atunci când victima, în încercarea de a înlătura un pericol preexistent creat de autor, dar fără a fi constrânsă de ideea unei imediate agresiuni, este vătămată sau decedează ca urmare a unei acțiuni de salvare întreprinse benevol.

Mai departe sunt avute în vedere ipotezele în care conduita victimei ce contribuie la producerea rezultatului se suprapune peste inacțiunea autorului. În cazul acestora, am subliniat că riscul culpabil nu va putea fi reținut atunci când acesta se află în poziție de garant față de victima a cărei conduită de autopunere în pericol contribuie decisiv la producerea rezultatului.

În fine, o contribuție personală la dezvoltarea teoriei imputării obiective a rezultatului este propusă în secțiunea dedicată „riscului epuizat”. Sub cupola acestui criteriu, am ales să includem acele cazuri apărute în practica judiciară în care, într-o primă etapă, autorul a pus în pericol o valoare socială a victimei, însă acest risc și efectele directe pe care le presupune s-au epuizat, obiectiv vorbind, înainte ca victima să adopte o conduită contrară intereselor proprii, care generează rezultatul final. Așa fiind, cum în aceste situații conduita victimei nu a survenit din cauza riscului inițial, ci doar (eventual) pe fondul acestuia, va lipsi elementul de constrângere. Pe cale de consecință, câtă vreme se constată că riscul e epuizat, aspect perceput

și de către victimă, o eventuală reacție a acesteia prin care sunt lezate propriile valori sociale nu va putea conduce la angajarea răspunderii autorului riscului inițial.

Titlul II al lucrării conține o analiză dedicată contribuției victimei la producerea rezultatului vătămător, prin acte de natură materială sau intelectuală, în baza unei legături subiective cu autorul. Sunt avute în vedere, așadar, conduitele „de interacțiune”, în cazul cărora victima își asumă, împreună cu autorul, acțiunea riscantă care se va concretiza, într-un final, în lezarea valorilor sale sociale.

Capitolul I este dedicat construcției marelui doctrinar german C. Roxin, care a propus, încă din 1973, **delimitarea între cooperarea la autopunerea cu intenție în pericol a victimei și punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta**. Autorul a „localizat” soluția exonerării de răspundere în unele dintre aceste ipoteze la nivelul tipicității, criteriul utilizat fiind (ne)încadrarea rezultatului produs în scopul normei juridice încălcate. În pofida faptului că vom ajunge la o concluzie diferită cu privire la acest aspect, motivul pentru care am ales să expunem pe larg această construcție este faptul că aceasta a avut o influență considerabilă în materie. Utilizarea conceptelor de cooperare la autopunere în pericol, respectiv punerea în pericol a unui terț acceptată de acesta (nu și însă a criteriilor de delimitare propuse de fondatorul distincției) au fost preluate atât în doctrină, cât și în jurisprudență.

După prezentarea în detaliu a construcției inițiale, într-o a doua secțiune vom trece în revistă alte propuneri de delimitare între cele două „blocuri” de conduite, urmând a stăruia asupra celei dintre ele care are cele mai mari șanse de aplicare în dreptul nostru. Alături de un alt sector al doctrinei, am ajuns la concluzia că distincția trebuie realizată utilizând, prin analogie, regulile existente în materia participației în cazul infracțiunilor intenționate. Astfel, în situația în care contribuția victimei corespunde autoratului (corelativ, conduita terțului fiind corespondentă uneia dintre formele de participație), vom fi în prezența unei cooperări la autopunerea în pericol. Pe de altă parte, în ipoteza în care conduita persoanei care contribuie la punerea în pericol a valorilor sociale ale victimei corespunde autoratului, vom fi în prezența unei puneri în pericol a unui terț acceptată de acesta. Situația în care contribuțiile celor doi actori corespund coautoratului am inclus-o în categoria punerii în pericol a unui terț acceptată de acesta.

În continuare, este prezentată propria poziție cu privire la ipotezele de cooperare la autopunerea voluntară în pericol a victimei. Cum, în aceste cazuri, victima suferă o vătămare prin intermediul propriei acțiuni riscante, rezultat la care a contribuit (cu acte ce corespund celor de participație) și o altă persoană, aceasta din urmă nu va putea fi, de principiu, trasă la răspundere. Principalul argument în acest sens este derivat din principiul accesoriității participației. Dat fiind faptul că autopunerea în pericol sau autolezarea nu sunt tipice, nici

facilitarea unor astfel de conduite nu interesează dreptul penal. Totuși, o astfel de concluzie subzistă doar în măsura în care riscul este asumat conștient de către titularul valorii sociale, care trebuie să fie un subiect responsabil și, în plus, să înțeleagă pe deplin riscul la care se expune prin conduita sa. În plus, în cazul conduitelor omisive, am concluzionat că poziția de garant (preexistentă) în care se afla cel care cooperează la autopunerea în pericol a victimei va conduce, de cele mai multe ori, la imputarea rezultatului în sarcina acestuia. O altă limită în materie poate fi derivată din voința legiuitorului, care, uneori, incriminează autonom anumite conduite de cooperare la autopunerea voluntară în pericol a victimei, așa cum se întâmplă în cazul infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii sau a traficului de droguri urmat de moartea victimei. O ultimă secțiune a fost dedicată poziției doctrinei și a instanțelor noastre asupra acestei problematice.

În fine, *capitolul II* tratează pe larg de problema **cauzei justificative a consimțământului persoanei vătămate**. După unele scurte precizări cu privire la posibilele funcții pe care le poate avea consimțământul titularului valorii sociale ocrotite, ne-am oprit în detaliu, într-o primă fază, asupra condițiilor sale de valabilitate. Am observat că, pe alocuri, acestea sunt (poate prea) restrictive, motiv pentru care ipotezele în care se emite un consimțământ valabil, cu vocație justificativă, sunt destul de rare. Nucleul dur al problematicei în discuție l-a constituit disponibilitatea valorii sociale lezate.

O secțiune distinctă este alocată consimțământului în cazul faptelor din culpă, în cadrul căreia am aderat opiniei potrivit căreia caracterul justificativ al consimțământului funcționează și în cazul faptelor din culpă. În acest caz, consimțământul nu privește rezultatul, ci conduita creatoare de risc. În final, am concluzionat că în măsura în care victima se lasă pusă în pericol de către o altă persoană, asumându-și conștient conduita creatoare de risc, care conduce la lezarea unei valori sociale disponibile (cum ar fi integritatea fizică), înțelegând – în plus – pe deplin riscurile la care se expune, instanțele ar trebui să rețină cauza justificativă a consimțământului persoanei vătămate, cu consecința exonerării de răspundere a celui care a comis acțiunea periculoasă.

În final, observăm că teoria generală a infracțiunii, coloana vertebrală a dreptului penal, a suferit în ultimele decenii unele modificări de substanță, promovate și observabile atât în literatura de specialitate străină (în special cea germană) cât și, recent, la noi, o dată cu intrarea în vigoare a actualului Cod penal. Repartizarea responsabilității este o chestiune sensibilă, mai ales când unul dintre posibii responsabili este chiar titularul valorii sociale protejate. Este firesc ca schimbarea paradigmei să atragă după sine unele stângăcii din partea actorilor implicați în scena juridică, cum este la fel de natural ca evoluția instituțiilor și, într-un final, o

practică judiciară constantă și uniformă să se bazeze (și) pe soluțiile propuse de marii doctrinari penaliști. Tocmai de aceea, am încercat constant pe parcursul lucrării să scoatem în evidență neajunsurile identificate în doctrina și mai ales în jurisprudența autohtonă, presărând, totodată, elemente de drept comparat care au fundamentat, în final, soluțiile propuse de noi. Sperăm că lucrarea constituie un modest prim pas pentru a scoate victima și contribuția ei la producerea rezultatului din conul de umbră în care se afla.